

ZEEZOOGDIEREN LANGS DE NEDERLANDSE KUST

gegevens uit het archief van de Club van Zeetrekwaarnemers uit de jaren 1975 t/m 1981.

Inleiding.

Afgelopen zomer werd Nederland opgeschrikt door verontrustende berichten in de dagbladers, als zou er een gevaarlijk zeemonster voor de kust gezien zijn, vermoedelijk een Orca (*Orcinus orca*). De mogelijkheid dat dit dier het op argeloze badgasten gemunt zou hebben moest vooral niet worden uitgesloten. Diverse kenners meldden met grote stelligheid waarnemingen van een grote vin, stukken strand werden afgezet, een aantal reddingsbrigades adviseerden het publiek dringend om toch maar niet te gaan zwemmen. Een opmerkelijk paniekerige reactie in een land met een oude reputatie als walvisvaarders. Mocht er inderdaad een Orca voor de kust zijn verschenen deze zomer, anno 1982 een uiterst ongewone toestand, dan zou het niet meer dan billijk zijn geweest hem enkele badgasten te voeren. Daarvan hebben we er tenslotte genoeg.

De Club van Zeetrekwaarnemers (CVZ.) heeft inmiddels een archief opgebouwd waarin een slordige 25.000 uurtotaalkaarten opgeslagen zijn. Sinds 1975 publiceren wij in onze halfjaarverslagen, naast de zeevogelwaarnemingen, ook een overzicht van zeezoogdieren (vaak inclusief doodvondsten). Het samenstellen van een halfjaarverslag is een uitermate tijdrovende bezigheid, maar het zeezoogdieren-lijstje zal daaraan niet bijzonder veel hebben bijgedragen. Aangenomen dat de meeste waarnemers zich het grootste deel van de tijd enige oplettendheid hebben aangemeten, mogen we van die 25.000 uren gegevens wel iets verwachten. De tijd die zeezoogdieren onder water kunnen doorbrengen is weliswaar aanzienlijk, ze hebben de gewoonte op gezette tijden enkele onderdelen boven water te houden, een handeling die al te extreme benauwdheid voorkomt. De grotere walvisachtigen produceren daarbij, naast het nodige lawaai, veelal een fraaie spuitwolk die goed zichtbaar kan zijn. De kleinere soorten (dolfijnen, bruinvissen) presteren iets dergelijks niet of althans nauwelijks. Toch zijn ook zij, zonder noodzakelijkerwijze helemaal uit het water te springen, bij het inademen goed zichtbaar. Ook zeehonden komen geregeld boven water, waarbij de kop soms langdurig zichtbaar is (zij hebben ook een iets andere lichaamsbouw dan de meeste walvisachtigen). Hoewel de meeste zeetrekwaarnemers gefixeerd zijn op vliegend gevogelte, zal een in het kijkerbeeld bovenkomend zeezoogdier zonder twijfel de aandacht tot zich trekken en vermoedelijk niet genegeerd worden. Een overzicht van de gepubliceerde waarnemingen:

Walvisachtigen (Odontoceti, Mysticeti)

1. Bruinvis *Phocoena phocoena*

13 gevallen, in totaal 17 exemplaren; daarvan 7 doodvondsten en 5 onzekere exemplaren.

29- 7-1975	Vlieland	1 W
8- 3-1976	Schoorl NH	1 dood ex.
6- 4-1976	Camperduin NH	1 dood ex.
16- 1-1978	Schiern.oog	1 dood ex.
25- 3-1978	Schoorl NH	1 dood ex.
29-10-1978	Castricum NH	1 dood ex.
3-10-1979	Scheveningen	1 Z
26- 9-1979	Terschelling	4 W

18-12-1979	Egmond NH	1 vondst (levend)
2-12-1980	Scheveningen	2 Z
4- 4-1981	Texel	1 vondst
16- 6-1981	Egmond NH	1 vondst
8-10-1981	Scheveningen	1 Z ? (opgave: 'bruinvis spec.')

2. Griend *Globicephala melaena*

1 geval, 1 exemplaar

26- 8-1978 Hondsbossche 1 N

Dit dier werd ingestuurd als Griend, na een lange discussie tussen de verschillende waarnemers. Bij nadere beschouwing ben ik er echter nagenoeg zeker van dat het niet om een Griend maar een Grijze Dolfijn (*Grampus griseus*) is gegaan. Het dier was naar verhouding erg goed zichtbaar, passeerde op bijzonder geringe afstand, maar de schattingen liepen bijvoorbeeld uiteen van 5 tot 12 meter lengte! De toestand op de waarneringspost illustreerde hoe weinig ervaring de Nederlandse zeevogelaars met zeezoogdieren opdoen.

3. Potvis *Physeter catodon*

1 geval, 1 exemplaar

16-12-1979 Egmond NH 1 vondst (adult man)

4. Gewone Vinvis *Balaenoptera physalis*

1 geval, 3 exemplaren

21- 9-1979 Scheveningen 3 tp (rondzwenmend)

Een wat al te vrije interpretatie van de samensteller van dit verslag (nr. 18). De preciese beschrijving luidt:

"WALVIS SPEC.: + 5-6 km afst. spuit + 6 m hoog, verwaaiing 6-7 sec., zeer grote rug boven water. Spoot 3x; ernaast 2 kleine spuiten + 1½ m hoog. Ca. 45 min. later op 2½-3 km afst. spuitend; weer 1 grote en 2 kleine spuiten (loodrecht omhoog). Waarneming is doorgegeven aan het museum in Leiden, waarschijnlijk gaat het om drie vinvis-achtigen, 1 oude en 2 jonge dieren. Alle 3 de waarnemers hebben het spuiten zeer goed gezien."

21- 9-1979, 14.10-15.10u Scheveningen Pier, G. Dumay, A.M. van der Niet en A. Remeus (W 4B 25% bew., helder zicht).

Dat het hier om de (helemaal niet gewone) Gewone Vinvis zou handelen is een wat voorbarige conclusie.

Zeehonden (Phocidae)

1. Gewone Zeehond *Phoca vitulina*

51 gevallen, 70 exemplaren

	Holl.kust	Waddeneil.		Holl.kust	Waddeneil.
jan	1	1	jul	-	-
feb	5	-	aug	2	16
mrt	4	-	sep	2	6
apr	4	-	okt	3	16
mei	1	-	nov	-	-
jun	1	-	dec	2	6

Het meest werden zeehonden nog op Schiermonnikoog vastgesteld, met als maximum 16 exemplaren ter plaatse op 12 augustus 1980.

2. Grijze Zeehond *Halichoerus grypus*

5 gevallen, 5 exemplaren

20- 1-1979	LJmuiden	1 tp
5- 1-1980	Schiern.oog	1 tp
12- 9-1980	Hondsbossche	1 N (adult man)
19-12-1981	Schiern.oog	1 N
27-12-1981	Schiern.oog	1 W

Discussie

We kunnen nu een trieste balans opmaken.

In totaal werden, levend en ogenschijnlijk niet ongezond, gezien:

- 9 Bruinvissen
- 1 Grijze Dolfijn (verm.)
- 3 vinvissen (ongedeterm.)
- 70 Zeehonden
- 5 Grijze Zeehonden

Een bedroevend, of liever alarmerend, klein aantal. Dat er op Meetpost Noordwijk (9 km. uit de kust) in slechts 1000 waarnemingsuren 2 Bruinvissen, 2 Grijze Dolfijnen en 1 Zeehond werden gezien kunnen we maar nauwelijks als lichtpuntje opvatten.

Op de Hondsbossche (telpost bij paviljoen Minkema) worden we wel eens geconfronteerd met lieden die enthousiaste verhalen doen over de vele avonden die zij daar doorbrachten met het bekijken van de Bruinvissen. Sans gekoppeld aan de vraag of wij ook zoiets aan het doen zijn. Het is triest te moeten vaststellen dat deze dieren zo schrikbarend zeldzaam aan het worden zijn. We kijken over een plas water die we de zee plegen te noemen. Een goed biotoop voor dergelijke beesten. Toch lijken de zeezoogdieren de Nederlandse kustwateren te mijden als de pest. De badgasten kunnen weer gerust het water in volgend jaar, Orca's zwemmen hier niet.

C.J. Camphuysen
postbus 53153
1007 RD Amsterdam